

DOI 10.18524/2304-1587.2018.1(32).134155
УДК 347.9

Т. О. Гуржій

доктор юридичних наук, професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
кафедра економічного права, фінансового та інформаційного права
вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна

Є. О. Музичк

кандидат економічних наук
Національний університет харчових технологій,
кафедра туристичного та готельного бізнесу
вул. Володимирська, 68, Київ, 01601, Україна

ПРИМУСОВЕ ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕНЬ НА МАЙНО БОРЖНИКА

Стаття присвячена аналізу практичних та нормативно-правових питань примусового звернення стягнень на майно боржника. Висвітлено актуальні проблеми примусового виконання рішень міжбанківського банкруту, зроблено висновок про їх обумовленість недоліками правового регулювання. Визначено місце звернення стягнення на майно боржника в системі заходів примусового виконання рішень міжбанківського банкруту. Розглянуто особливості звернення стягнень на окремі види майна. Обґрунтовано доцільність обов'язкового залучення суб'єкта оціночної діяльності до оцінки майна, що вилучається в примусовому порядку.

Ключові слова: примусове виконання, виконання провадження, рішення міжбанківського банкруту, боржник, стягнення.

Постановка проблеми. Актуальність статті зумовлена тим, що виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів – це вживий критерій, з яким громадянське суспільство оцінює спроможність, ефективність і чесність влади. З безпечення реального виконання тих рішень є безумовним завданням держави, що має виконувати безкомпромисно. Без реалізації цього рішення втрачається сенс попередньої діяльності органів публічної адміністрації, які уповноважені на забезпечення прав людини. Невиконання тих рішень негативно впливає на авторитет державної влади, оскільки в цьому разі не досягається призначення правосуддя – забезпечення ефективного поновлення у праві.

Протягом останніх років держава здійснила ряд послідовних кроків, спрямованих на вдосконалення правових та організаційних засад виконання провадження. Ключовим із них стало прийняття нової редакції Закону України «Про виконання провадження», як з провадження інститут приватних виконавців, з провадження Єдиний реєстр боржників, сприяв впровадженню виконавчих процедур, забезпечив оптимізацію строків виконання провадження, посилив відповідальність боржників, модернізували механізми адміністрування внеску та виконання збору, наділили можливість для реалізації рештового майна шляхом його прод -

жу н електронних торг х [1]. Крім того, цей крок обумовив системне оновлення підз конних норм тивно-пр вових ктів, які регулюють відносини в сфері примусового викон ння судових рішень, зокрем тих, що передб ч ють звернення стягнень н м йно боржник . М шпт бність цих змін диктує необхідність н лізу суч сного ст ну пр вового т орг ніз ційного з забезпечення викон вчого пров дження.

Ан ліз ост нніх досліджень т публік цій дозволяє стверджув ти, що пр вові т орг ніз ційні спекти примусового викон ння судових рішень у своїх пр чях розгляд ли т кі вчені, як О. Б. Верб , А. В. Гуржій, С. П. Корнейчук, С. Я. Фурс т інші. Проте з зн чені втори висвітлюють здебільшого пит ння примусового звернення стягнень н м йно боржник лише фр гмент рно т , як пр вило, в контексті суміжної проблем тики.

Метою ст тті є комплексний н ліз пр вового т орг ніз ційного з забезпечення звернення стягнень н м йно боржник в суч сній Укр їні.

Викл д основного м тері лу. Н суч сному ет пі розвитку системи викон вчого пров дження в жливі спекти примусового звернення стягнення н м йно боржник регл ментуються досить широким колом з конод вчих і підз конних норм тивно-пр вових ктів: З коном Укр їни «Про викон вче пров дження», Цивільним процесу льним Кодексом Укр їни [7], Под тковим кодексом Укр їни [8], З коном Укр їни 01.07.2004 № 1952-IV «Про держ вну реєстр цію речових пр в н нерухоме м йно т їх обтяжень» [9], Пост новою К бінету Міністрів Укр їни від 25.12.2015 № 1127 «Про держ вну реєстр цію речових пр в н нерухоме м йно т їх обтяжень» [10], Н к зом Міністерств юстиції Укр їни від 30.09.2016 № 2832/5 «Про з твердження Інструкції з орг ніз ції примусового викон ння рішень» [11] т іншими. Т к розг луженість системи норм тивно-пр вового регулюв ння потребує від уч сників викон вчого пров дження (особливо від держ вних і прив тних викон вців) комплексного підходу до їх н лізу т з стосув ння в ході викон ння судових т дміністр тивних рішень

Як свідчить пр воз стосовн пр ктик , перев жн більшість вип дків примусового викон ння судових бо дміністр тивних рішень стосуються спр в м йнового х р ктеру, тобто спр в про порушення м йнового пр в . Із метою примусового викон ння рішень м йнового х р ктеру в р мк х викон вчого пров дження здійснюється комплекс специфічних з ходів. Н йпоширенішим із них є звернення стягнення н м йно боржник , яке поляг є в його решті, вилученні т примусовій ре лізі ції. Без перебільшення можн конст тув ти, що звернення стягнення н м йно боржник треб віднести до н йдієвіших т н йефективніших способів примусового викон ння рішень судів т інших орг нів.

Т к, з д ними ДВС Укр їни, у 2014–2015 рок х звернення стягнень н м йно боржник здійснюв лось у 13256 т 13765 спр в х відповідно, що свідчить про суттєве місце звернення стягнення н м йно боржник порівняно з іншими вид ми з ходів примусового викон ння рішень м йнового х р ктеру [12, 13]. Сьогодні (ст ном н 1.02.2018 року) уз г льнений облік із пит нь примусового викон ння судових т дміністр тивних рішень не здійснюється, що обумовлено інтегр цією Держ вної викон вчої служби в структуру Міністерств юстиції Укр їни т скороченням її н літичних підрозділів.

Одн к про велику питому в гу стягнень н м йно боржників можн судити з офіційної доповіді з ступник Міністр юстиції С. Шкляр про результ ти роботи викон вчої служби у 2017 році, оприлюдненої н с й-ті Мін'юсту. Як вплив є з доповіді, з звітний період орг н ми ДВС у р мк х примусової ре ліз ції м йнових рішень було стягнуто до Держ в-ного бюджету пон д 1,3 млрд грн, що ст новить пон д 60% від з г льної суми стягнутих коштів [14]. Ан логічні пок зники спостеріг ються в ді-яльності окремих територі льних орг нів ДВС. Т к, з д ними Головного територі льного упр вління юстиції в Полт вській обл сті, протягом 2017 року територі льними орг н ми ДВС з р хунок ре ліз ції рештов ного т конфісков ного м йн було стягнуто 21.227 тис. гривень (тобто, пон д 63% від стягнутих коштів [15].

Слід з зн чити, що інколи н віть тільки спроби звернути стягнення н м йно боржник м ють дост тній позитивний ефект впливу н боржник . У зн чній кількості вип дків сум боргу спл чується боржником добро-вільно т необхідність пров дження под льших викон вчих дій по ре лі-з ції м йн відп д є.

Ан ліз положень З кону Укр їни «Про викон вче пров дження» т ЦПК Укр їни свідчить, що з стосув ння стягнення н м йно боржник можливе з ур хув нням н ступних умов:

1) стягнення н м йно боржник зверт ється у р зі відсутності у боржник готівкових коштів, коштів т інших цінностей, дост тніх для з доволення вимог стягув ч боржник у гривнях т іноземній в люті, інших цінностей, у тому числі коштів н р хунок х і вкл д х боржник у б нк х т інших фін нсових уст нов х, н р хунок х у цінних п пер х у депозит ріях цінних п перів;

2) стягнення н м йно боржник зверт ється в розмір х і обсяг х, по-трібних для викон ння з викон вчими документ ми, з ур хув нням стяг-нення викон вчого збору, витр т н проведення викон вчих дій, штр фів, н кл дених н боржник під ч с викон вчого пров дження;

3) у р зі якщо боржник володіє м йном спільно з іншими особ ми, стягнення зверт ється н його ч стку, що визн ч ється судом з под нням держ вного бо прив тного викон вця;

4) у р зі якщо сум , що підляг є стягненню з викон вчим пров д-женням не перевищує десяти розмірів мінім льної з робітної пл ти, звер-нення стягнення н єдине житло боржник т земельну ділянку, н якій розт шов не це житло, не здійснюється. У т кому р зі держ вний викон -вєць зобов'яз ний вжити всіх з ходів для викон ння рішення з р хунок іншого м йн боржник ;

5) звернення стягнення н будинок, кв ртиру, інше приміщення, зе-мельну ділянку, що є нерухомим м йном, пров диться у р зі відсутності в боржник дост тніх коштів чи рухомого м йн ;

6) боржник м є пр во вк з ти ті види м йн чи предмети, н які необхідно звернути стягнення у першу чергу, хоч ост точно черговість стягнення н кошти т інше м йно боржник визн ч є держ вний бо при-в тний викон вєць;

7) боржник м є пр во визн ти черговість ре ліз ції м йн , н яке н -кл дено решт, якщо це не вплив є н результативність викон ння;

8) звернення стягнення н м йно боржник поширюється т кож н те м йно, яке перебув є в інших осіб, ле н лежить боржнику.

При дотриманні згаданих умов слід урештєвати обмеження щодо звернення стягнення на окремі види майна та предмети, що належать боржникові на праві власності або є його часткою у спільній власності, необхідні для боржника, членів його сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні, перелік яких визначено з конодонством.

Звернення стягнення на майно боржника полягає в застосуванні державними або приватними виконавчими органами заходів з забезпечення його виконання: 1) його виявлення; 2) опис та реєстр, вилучення; 3) оцінка і примусове реалізація.

Слід зазначити, що залежно від типу майна (рухоме чи нерухоме) конкретні способи його виявлення для звернення можуть бути різними. Стаття 181 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) містить легальні поняття нерухомих та рухомих речей [16]. До нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, та кожні об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення (будинки, квартири, гаражі, склади, виробничі споруди). Режим нерухокої речі може бути поширений з конодонством на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, та кожні інші речі, про які підлягають державній реєстрації. Рухомими речами є речі, які можна вільно переміщувати у просторі (побутові техніки, автомобілі, одяг).

Початковою дією при зверненні стягнення на майно боржника є його виявлення, якщо воно не було описано з забезпечення виконання рішення суду. Способи виявлення майна можуть бути різними, але серед них вживається реалізація виконавцем на його прохання окремих заходів примусу, а саме: входити до приміщень і сховищ, що належать боржнику або знайденими, проводити огляд згаданих приміщень і сховищ, примусово відкрити їх в установленому порядку, опечатувати ці приміщення і сховища, та кожні одержувати від інших осіб необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки, іншу інформацію.

Виявленню майна сприяє особисте участь у проведенні виконавчих дій стягувача та залучення до проведення предствановників поліції, органів опіки і піклування, інших органів і установ.

Шляхи виявлення майна боржника можуть полягати у вчиненні державними або приватними виконавчими органами заходів: подання запитів до відповідних органів (Державної фіскальної служби України, Центрів надання послуг у сфері безпеки дорожнього руху, Державної реєстрційної служби Мінюсту тощо); перевірки майнового стану за місцем проживання боржника; перевірки майнового стану в інших місцях, де може знаходитися майно боржника (зокрема, на місці проживання фізичної особи; в складських приміщеннях, орендованих юридичною особою-боржником).

При цьому виконавець має право одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, органів місцевої влади незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконання провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну. Відповідне право закріплено у ст. 18 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII, «Про виконання провадження» [1, ст.18]. Виходячи з цього, неможливо окреслити все коло заходів для виявлення майна боржника. Пов'язано це з тим, що кожне виконання

провдження є унікальним. Тому й майно можна виявити різними способами в будь-якому місці.

Достатньо дієвими є бесіди зі стягувачем боржником, сусідом його (по житлу, грі), колегами по роботі тощо. Такі бесіди не можуть бути примусовими, вони мають виключно добровільний характер. При цьому інформція, отримана виконанням, не може вважатися абсолютно достовірною. Вони підлягають обов'язковій перевірці, зокрема, шляхом виїзду з вказаною адресою для безпосереднього виявлення майна. З кожною вчешю неможливо передбачити всі життєві ситуації, які можуть виникнути в процесі виконання. Зважаючи на це, йому надається певний процесуальний свобод для прийняття рішення лішого щодо ситуації, як склалися, рішення.

Результати опитування виконання, проведеного вітчизняним ученим С. П. Корнейчуком, свідчили, що майно боржника виявляється шляхом подання запитів до відповідних органів (Державної фіскальної служби України, Центрів надання послуг у сфері безпеки дорожнього руху, Державної реєстрційної служби Міністерства тощо). Крім того, ефективними способами виявлення майна боржника було визначено: перевірку майнового стану боржника з місцем проживання або в інших місцях (зокрема, надібно в грі фізичної особи; в складських приміщеннях, орендованих юридичною особою-боржником), також проведення бесід зі стягувачем боржником, сусідом його (по житлу, грі, ді), колегами по роботі тощо.

Особливості звернення стягнення рухоме майно полягають у тому, що воно, як правило, ніде не реєстроване. Єдиний виняток становлять транспортні засоби. Виявлення реєстрованих імен боржника транспортних засобів виконання здійснюється шляхом доступу до Національної втомтизованої інформаційної системи Департаменту превентивної діяльності (НАІС ДПД) Національної поліції України, який надається відповідно до спільного наказу МВС України та Міністерства юстиції України від 08.10.2012 № 1480/5/868 «Про організації роботи щодо інформаційної взаємодії Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Державної виконавчої служби України» [17].

В інших випадках рухоме майно на процесі виявляється шляхом виїзду виконання в місце проживання (якщо боржником є фізична особа) або місцем знаходження (якщо боржником є юридична особа) [18, с. 361–362] з метою перевірки майнового стану боржника.

Відповідно до Закону України «Про виконання провадження» (в редакції 2016 року), виконання впровадження безперешкодного входження в приміщення боржника, бо в приміщення, де знаходиться майно, що йому належить. Але на процесі з стосовання цієї норми суттєво ускладнене. Пов'язано це з тим, що, відповідно до статті 30 Конституції України, кожному громадянину гарантовано недоторканість житла: не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інше, як з вмотивованими рішеннями суду [19].

Що стосується звернення стягнення майно боржника, то Конституційний суд України визначив, що питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника – фізичної особи або особи, в якій знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, вирішується судом з місцевим ходженням житла чи іншого володіння особи з поданням державного виконання [20]. Але, як неважко

помітити, в даному рішенні мов йде про примусове вилучення вже виявленого майна. Що ж стосується проникнення в житло для його виявлення, то відповідного правозастосування не надає.

Отже, виконавець отримує змогу увійти до житлового приміщення боржник, як правило, лише з згоди останнього. Для примусового входження потрібне вмотивоване рішення суду [21]. Хоч в окремих випадках, зокрема, якщо виконавець виконує рішення суду про стягнення суми з боргових заборгованостей, то рішення йому може бути надане.

Під час проведення перевірки майнового стану боржник для здійснення опису майна або складання акту про відсутність майна у боржник слід залучити понятих. Порядок залучення понятих до проведення виконавчих дій урегульовано ст. 22 Закону України «Про виконавче провадження». При цьому будь-які виконавчі дії можуть проводитися з присутності понятих, але є випадки, коли їх присутність є обов'язковою, зокрема при вчиненні виконавчих дій, пов'язаних із примусовим входженням до нежилых приміщень і сховищ, в яких зберігається майно боржник або майно стягувача, яке має бути повернуто йому в натурі; примусовим входженням до жилих будинків, квартир для забезпечення примусового виселення та вселення в них; примусовим входженням до будинків, квартир та інших приміщень, в яких знаходиться дитина, яка має бути передана іншим особам відповідно до рішення суду; при проведенні огляду, реєстру, вилучення і передачі майна.

Щодо виявлення майна, яке перебуває під заставою, то відомості про заставу нерухомого майна можна отримати з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, до якого вносяться відомості про заставові реєстрові речові права на нерухоме майно та їх обтяження. Наявність відомості про заставу рухомого майна з договором застави, посвідченими в нотаріальному порядку, та кожні інші відомості про заставу рухомого майна можна отримати у державного реєстру застав рухомого майна у відповідних обласних відділах Державної реєстрційної служби України. Відомості про заставу рухомого майна з договором застави, які не посвідчуються у нотаріальному порядку, можна отримати, тільки ознайомившись зі змістом тих договорів, оскільки відомості про них не вносяться до Державного реєстру.

Певну специфіку має порядок звернення стягнення на майно боржник-юридичної особи [23, с. 184–185]. У тих випадках виконавець може звернути стягнення на кошти, що перебувають у касі або інших сховищах боржник, та кожну банківську чи інших фінансових установ. Інформацію про рахунки боржник він отримує в організації доходів і зборів або в інших організаціях, підприємствах, установах та організаціях, та кожні повідомлень стягувача.

У разі відсутності у боржник-юридичної особи коштів, достатніх для покриття заборгованостей, стягнення звертається на інше майно, належне боржник-юридичній особі на правочинності або закріплене з ним (з винятком майна, виключеного з обороту або обмеженого в обороті) незалежно від того, хто фактично використовує це майно.

Якщо мов йде про податковий борг, який виник з операціями, що виконувалися в межах договорів про спільну діяльність, у податкову заставу передбачено майно платника податків, відповідального за перерахування податків до бюджету та / або майно, яке є результатом спільної діяльності

пл тників под тків. У р зі недост тності м йн т кого пл тник под тків у под ткову з ст ву перед еться м йно інших уч сників договору про спільну діяльність, пропорційно їх внеску в спільну діяльність.

Н з зн чене м йно н кл д еться решт. Відповідне рішення оформлюється пост новою держ вного бо прив тного викон вця, у р зі з безпечення под ткового боргу рішення про дміністр тивний решт м йн прийм є керівник (його з ступник бо уповнов жен особ) відповідного орг ну ДФС Укр їни.

Арештов не м йно ре лізується в т кій черговості: у першу чергу – м йно, яке безпосередньо не використовується у виробництві (цінні п пери, кошти н депозитних т інших р хунк х боржник , в лютні цінності, легковий втотр нспорт, предмети диз йну офісів т інше м йно, готов продукція (тов ри); у другу чергу – інші м тері льні цінності, які безпосередньо не використовуються у виробництві; у третю чергу - об'єкти нерухомого м йн , верст ти, обл дн ння, інші основні з соби, т кож сировин і м тері ли, призн чені для здійснення виробництв [24, с. 181–85]. У р зі н кл дення решту н м йно третьої черги, що н лежить боржнику-юридичній особі, викон вець у 3-денний строк повідомляє вл сник бо уповнов жений ним орг н, до сфери упр вління якого н лежить м йно, т у р зі необхідності – Фонд держ вного м йн Укр їни (д лі – ФДМУ) про н кл дення решту н м йно боржник -юридичної особи, т кож д ні про скл ді в ртість м йн , н яке н кл дено решт, і про розмір вимог стягув ч .

Якщо решт н кл д еться н м йно тих підприємств, які м ють стр -тегічне зн чення для держ вної т економічної безпеки, викон вець у 3-денний строк повідомляє ФДМУ про т кий решт, інформує його про скл ді в ртість рештов ного м йн , т кож про розмір вимог стягув ч . У р зі отрим ння від ФДМУ бо орг ну, у від нні якого перебув є підприємство-боржник, повідомлення щодо порушення спр ви про б нкрутство боржник , викон вець м є пр во звернутися до суду із з явою про відстрочку викон ння рішення.

Слід п м'ят ти, що, відповідно до 3 кону Укр їни «Про введення мор торію н примусову ре ліз цію м йн » від 29 листоп д 2001 року № 2864-III, в Укр їні вст новлено мор торій н з стосув ння примусової ре ліз ції м йн держ вних підприємств т господ рських тов риств, ч стк держ ви у ст тутних фонд х яких ст новить 25 відсотків і більше. Р зом із тим дія мор торію не поширюється н примусову ре ліз цію м йн з метою пог шення з боргов ності перед НАК «Н фтог з Укр їни» т її дочірніми підприємств ми, які здійснюють пост ч ння природного г зу.

Тож, якщо господ рським судом було порушено спр ву про б нкрутство боржник , н вимогу стягув ч поширюється дія з пров дженого судом мор торію, держ вний бо прив тний викон вець зупиняє вчинення викон вчих дій н підст ві ст. 34 3 кону Укр їни «Про викон вче пров дження».

У вип дку, коли сум коштів, отрим н від прод жум йн комун льного підприємств , внесеного в под ткову з ст ву, не покрив є под ткового боргу т витр тн проведення публічних торгів, т кож з відсутності в нього м йн , яке підляг є внесенню в под ткову з ст ву т відчуженню, контролюючий орг н повинен звернутися до орг ну викон вчої вл ди чи місцевого с моврядув ння, у від нні якого перебув є т ке підприємство,

з клопотанням про: а) виділення коштів місцевого бюджету для сплати боргу; б) схвалення плану досудової сплати боржником, якою передбачено погашення податкового боргу; в) ліквідацію платника податків (зокрема, про створення ліквідаційної комісії); г) оголошення банкрутства платника податків.

Якщо ж податковим боржником є державне (в т. ч. казенне) підприємство, яке не підлягає приватизації, то в даній ситуації контролюючий орган може клопотати перед уповноваженим органом виконання вчоту владних повноважень про: компенсацію податкового боргу з резерву бюджетних коштів, призначених для утримання цього органу; досудову сплату податків з резерву держбюджетних коштів; ліквідацію платника податків; виключення податкового боржника з переліку об'єктів, які не підлягають приватизації (такі рішення дає змогу порушити справу про банкрутство).

Існують особливості примусового звернення стягнення на нерухоме майно боржника, які полягають в наступному. Відповідно до чинного законодавства, звернення стягнення на об'єкти нерухомого майна здійснюється у разі відсутності в боржника достатніх коштів чи рухомого майна. При цьому, в першу чергу, звертається окрему від будинку земельну ділянку, інше приміщення, що належить боржнику. В останню чергу звертається житловий будинок чи квартира, в якому фактично проживає боржник [25, с. 253–261; 26, с. 7–8].

Аналіз діяльності Державної виконавчої служби свідчить, що звернення стягнення на нерухоме майно рідше здійснюється не тільки уже йшло з огляду на складність виявлення того майна, бо ж у зв'язку з його відсутністю в боржника. Однак із часом кількість подібних звернень зростає, не в останню чергу завдяки покращенню роботи Реєстрів нерухомого майна та посиленню вимог державних і приватних виконавців та реєстр цінними підрозділами Міністерства юстиції України.

Відповідно до ч. 3 ст. 50 Закону України «Про виконання проваджень», при зверненні стягнення на будинок, квартиру, земельну ділянку чи інше нерухоме майно, державний виконавець шляхом подання з'ясовує в реєстр цінних органів інформацію про належність майна боржнику, та кожну наявність чи відсутність його частку. У свою чергу, п. 9 Інструкції з організації примусового виконання рішень (див.: наказ Міністерства юстиції України від 30.09.2016 № 2832/5) роз'яснює, що з питань виконання є письмовим документом, обов'язковим для виконання всіма органами, установами, організаціями, посадовими особами і фізичними особами в частині надання документів, необхідних для здійснення виконання повноважень та вчинення інших дій, необхідних для виконання рішення.

Але в сучасній практиці примусового виконання майнових рішень ця процедура є значно простішою. Вона здійснюється шляхом безпосереднього доступу виконавців до відповідних державних реєстрів (Реєстру приватності на нерухоме майно, Єдиного реєстру зборон відчуження об'єктів нерухомого майна, Державного реєстру іпотек). Так, відповідно до п. 1 Порядку доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 № 1127, інформація з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно надається приватним виконавцям в електронній формі шляхом безпечення безпосереднього доступу до реєстру, за умови ідентифікації його

особи з допомогою електронного цифрового підпису. У свою чергу, держ вні викон вці м ють н логічний доступ до цього т інших реєстрів нерухомості н підст ві З кону Укр їни «Про держ вну реєстр цію речових пр в н нерухоме м йно т їх обтяжень» т Порядку н д ння ідентифік - торів доступу до Єдиних т Держ вних реєстрів, держ телем яких є Міністерство юстиції Укр їни, з твердженого н к зом Міністерств юстиції Укр їни від 15 грудня 2015 року № 2586/5.

Н н ш погляд, положення щодо використ ння держ вними т прив т - ними викон вцями інформ ції держ вних реєстрів для з'ясув ння н леж - ності м йн боржнику н пр ві вл сності, повинн зн йти відобр ження у ст. 50 З кону Укр їни від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про викон вче пров - дження».

Як з зн ч лося вище, у вип дку виявлення м йн , дост тнього для здійснення викон вчого пров дження, викон вець з стосовує т кий з хід дміністр тивного примусу, як *решт м йн* , який поляг є у проведенні його опису, оголошенні з борони розпорядж тися ним, при необхідності – в обмеженні пр в користув ння м йном чи його вилученні у боржник т перед чі н зберіг ння іншим особ м.

Арешт м йн з стосовується з метою: 1) з безпечення збереження м йн боржник , що підляг є под льшій перед чі стягув чу бо ре ліз ції; 2) викон ння рішення про конфіск цію м йн ; 3) викон ння ухв ли суду про н кл дення решту н м йно, що н лежить відповід чу і зн ходиться у нього чи інших осіб, зокрем ухв ли суду про з безпечення позову.

Існують певні особливості решту окремих видів м йн . Вони поляг - ють у н ступному.

По-перше, виявлені під ч с опису цінні п пери, ювелірні т інші побу - тові вироби із золот , срібл , пл тини і мет лів пл тинової групи, дорого - цінного к міння і перлів, т кож лом і окремі ч стини т ких виробів, н які н кл дено решт, підляг ють обов'язковому вилученню і не пізніше н ступного робочого дня перед ються н зберіг ння уст нов м Н ціон ль - ного б нку Укр їни, які зобов'яз ні прийняти їх н безопл тній основі.

Пит ння н кл дення решту н цінні п пери регл ментуються «Поряд - ком н кл дення решту н цінні п пери», який з тверджений Пост новою К бінету Міністрів Укр їни від 22 вересня 1999 р. № 1774 [28]. Відповідно до цього Порядку, решт може бути н кл дений н будь-які цінні п пери, нез лежно від їхнього виду, форми випуску т кількості вл сників. При решті іменних цінних п перів у документ рній формі копія пост нови про н кл дення решту н дсил еться реєстр тору чи емітенту, який веде реєстр вл сників іменних цінних п перів. У р зі, якщо решт н кл д еть - ся н бездокумент рні бо знерухомлені цінні п пери, копія відповідної пост нови м є бути н дісл н їх зберіг чу т іншим особ м, визн ченим з конод вством. При цьому іменні цінні п пери, які м ють документ рну форму, блокуються реєстроутримув чем н особовому р хунку вл сник одр зу після отрим ння копії пост нови держ вного чи прив тного вико - н вця. У свою чергу, бездокумент рні т знерухомлені цінні п пери не - г йно після отрим ння копії пост нови про їх решт обмежуються в обігу шляхом внесення зберіг чем спеці льної облікової опер ції.

По-друге, після перевірки пр в вл сності боржник н будинок, кв р - тиру бо інше нерухоме м йно з б з ми д них Реєстру пр в вл сності н нерухоме м йно, Єдиного реєстру з борон відчуження об'єктів нерухомого

м йн , Держ вного реестру іпотек, держ вний бо прив тний викон вець н кл д є н них решт т вносить відомості про це до Єдиного реестру з борон відчуження об'єктів нерухомого м йн в порядку, визн ченому Пост новою К бінету Міністрів Укр їни від 25.12.2015 №1127 «Про держ вну реестр цію речових пр вн нерухоме м йно т їх обтяжень». У р зі н кл дення решту н нерухоме м йно, з ст влене третім особ м, викон вець невідкл дно повідомляє їм про прийняте рішення. З відсутності документів н об'єкт нерухомості, їх виготовлення здійснюється з р хунок коштів стягув ч . Якщо ж стягув ч в 10-денний строк після одерж ння відповідного повідомлення не в нсув в витр ти н підготовку документів про об'єкт нерухомості, решт із т кого об'єкт знім еться (викон вчий документ поверт еться стягув чу, з умови що в боржник відсутнє інше м йно, н яке можн звернути стягнення).

По-третє, при виявленні н лежних боржнику тр нспортних з собів (як уже з зн ч лося, т ке виявлення здійснюється з інформ ційними б з ми НАІС ДПД Н ціон льної поліції Укр їни) н них повинен бути н кл дений решт. Водноч с, слід ур ховув ти, що с ме по собі винесення пост нови про решт н лежного боржникові тр нспортного з собу не г р нтує його ф ктичну ре ліз цію. Тр нспортний з сіб може «проходити» по б з м ЦНАП МВС Укр їни, ле не бути в н явності (як пр вило, це тр пляється у р зі його переховув ння боржником). У подібних вип дк х решт н кл д еться з очно. Відповідно до ч. 3 ст. 36 З кону Укр їни «Про викон вче пров дження», викон вець н пр вляє пост нову про розшук тр нспортного з собу боржник у відповідні підрозділи Н ціон льної поліції Укр їни, с м же розшук тр нспортного з собу є підст вою для призупинення викон вчого пров дження н підст ві ст. 34 цього З кону.

Оголошення викон вцем рештов ного тр нспортного з собу в розшук т н пр влення копії пост нови про розшук уповнов женим особ м підрозділів безпеки дорожнього руху Н ціон льної поліції Укр їни є підст вою для його нег йного з трим ння [29; 30]. Тимч сове з трим ння т зберіг ння н спеці льних м йд нчик х бо стоянці тр нспортного з собу боржник , виявленого з результ т ми розшуку, здійснюються в порядку, визн ченому Пост новою К бінету Міністрів Укр їни від 17.12.2008 р. № 1102 «Про з твердження Порядку тимч сового з трим ння т зберіг ння тр нспортних з собів н спеці льних м йд нчик х і стоянк х» [31].

Після опису т решту м йн боржник повинн бути здійснен його оцінк і примусов ре ліз ція, які є не з ход ми безпосереднього примусу, з ход ми з безпечення звернення стягнення н м йно боржник . У р зі, якщо сторони викон вчого пров дження не досягли згоди в пит нні в ртості м йн боржник , визн чення т кої в ртості здійснюється викон вцем з ринковими цін ми, діючими н день визн чення в ртості. Для оцінки з регульов ними цін ми, оцінки нерухомого м йн , тр нспортних з собів, повітряних, морських т річкових суден викон вець з луч є суб'єкт оціночної діяльності – суб'єкт господ рюв ння, який пров дить свою діяльність відповідно до З кону Укр їни «Про оцінку м йн , м йнових пр в т професійну оціночну діяльність в Укр їні».

Із н шої точки зору, т кий підхід до визн чення в ртості рештов ного м йн м є дискусійний х р ктер. Здійснення оцінки вилученого м йн не є ф ховою діяльністю (отже й ф ховою компетенцією) викон вця. Н пр ктиці це ч сто призводить до з ниження ф ктичної в ртості м й-

н т , як н слідок, до судових оск ржень відповідних дій держ вних чи прив тних викон вців. Альтерн тивний спосіб вирішення цього пит ння передб ч е ч. 5 ст. 57 З кону Укр їни «Про викон вче пров дження», згідно з якою, при незгоді боржник бо стягув ч з оцінкою, здійсненою викон вцем, викон вець з луч е до проведення оцінки м йн спеці льно уповнов женого суб'єкт оціночної діяльності. Одн к вв ж емо, що, не- з лежно від обст вин, оцінку в ртості рештов ного м йн повинен здійс- нув ти уповнов жений суб'єкт оціночної діяльності, який діе н підст ві ліцензії, вид ної Міністерством юстиції Укр їни т несе відповід льність з неф хову оцінку м йн відповідно до чинного з конод вств .

Висновки. Підсумовуючи викл дене, можемо конст тув ти, що орг - ніз ційно-пр вове з безпечення викон вчого пров дження перебув є н ет пі дин мічного розвитку. Прийняття нової ред кції З кону Укр їни «Про викон вче пров дження» потягнуло з собою к рдин льні зміни не лише в системі суб'єктів викон вчого пров дження, й у великій кількості підз конних норм тивно-пр вових ктів, якими регл ментуються пит ння примусового звернення стягнень н м йно боржник . Більшість цих змін можн ох р ктеризув ти як позитивні т т кі, що сприяли оптиміз ції мех нізмів примусового викон ння судових рішень м йнового х р ктеру. Проте окремі з конод вчі новели х р ктеризуються недост тньою обґрун- тов ністю, що зумовлює необхідність їх под льшого н лізу т приведення у відповідність до об'єктивних потреб пр воз стовної пр ктики.

Список літер тури

1. Про викон вче пров дження : З кон Укр їни від 02.06.2016 № 1404-VIII // Офіцій- ний вісник Укр їни. 2016. № 53. Ст. 1852.
2. Верб О. Б. Особливості визн ння судом мирової угоди н ст дії викон вчого пров д- ження // Н уковий вісник Львівського держ вного університету внутрішніх спр в. 2008. № 3. С. 121–129.
3. Гуржій А. В. Примусове викон ння судових рішень у світлі розвитку вітчизняного з конод вств / А. Гуржій // Пр вове регулюв ння суспільних відносин в умов х демокр тиз ції Укр їнської держ ви: м тері ли VII Міжн родної н уково-пр ктич- ної конференції, (18–19 тр вня 2017 року) // Н ційон льний технічний університет Укр їни «Київський політехнічний інститут». Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікор- ського», Вид-во «Політехнік », 2017. С. 196–201.
4. 4 Gurzhiy A. V. Procedures subjects of the cases regarding violation of freight traffic safety laws / A. V. Gurzhiy // Herald of kyiv national university of trade and economics. 2013. № 6 (92). P. 148–162.
5. Корнейчук С. П. Адміністр тивний примус в діяльності орг нів примусового вико- н ння рішень судів т інших орг нів публічної дміністр ції : дис. ... к нд. юрид. н ук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2015. 208 с.
6. Фурс С. Я., Щерб к С. В. Викон вче пров дження в Укр їні : н вч. посіб. для вищ. н вч. з кл. К.: Атік , 2002. 480 с.
7. Цивільний процесу льний кодекс Укр їни від 18.03.2004 р. № 435-IV // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2004. № 40–42. Ст. 492.
8. Под тковий Кодекс Укр їни (у ред кції від 27.02.2018) // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст.112.
9. Про держ вну реєстр цію речових пр в н нерухоме м йно т їх обтяжень: З - кон Укр їни від 01.07.2004 № 1952-IV // Офіційний вісник Укр їни. 2004. № 30. Том 1. Ст. 140.

10. Про держ в ну реєстр цію речових пр в н нерухоме м йно т їх обтяжень : Пост но в К бінету Міністрів Укр їни від 25.12.2015 №1127 // Офіційний вісник Укр їни. 2016. № 2. Ст. 108.
11. Про з твердження Інструкції з орг нів цієї примусового викон ння рішень: Н к з Міністерств юстиції Укр їни від 30.09.2016 № 2832/5 // Офіційний вісник Укр їни. 2016. № 76. Ст. 2559.
12. Звіт про роботу орг нів держ вної викон вчої служби у 2014 році // Офіційний веб-с йт Держ вної викон вчої служби Укр їни. URL: https://dvs.gov.ua/media/files_for_pages/2015_doc.pdf (д т звернення: 14.06.2018).
13. Звіт про роботу орг нів держ вної викон вчої служби у 2015 році // Офіційний веб-с йт Держ вної викон вчої служби Укр їни. URL: https://dvs.gov.ua/media/files_for_pages/_2016_doc.pdf (д т звернення: 14.06.2018).
14. Мін'юст презентув в результат ти роботи викон вчої служби у 2017 році т пл ни н поточний рік // Офіційний веб-с йт Міністерств юстиції Укр їни. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/minyust-presentuvav-rezultati-roboti-vikonavchoi-službi-u-2017-rotsi-ta-plani-na-potochniy-rik> (д т звернення: 14.06.2018).
15. Звіт про роботу орг нів ДВС Полт вської обл сті з 12 місяців 2017 року // Офіційний веб-с йт Головного територі льного упр вління юстиції у Полт вській обл сті Міністерств юстиції Укр їни. URL: <https://www.just.gov.ua/content/70/> (д т звернення: 14.06.2018).
16. Цивільний кодекс Укр їни від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2003. № 40. Ст. 356.
17. Про орг нів цію роботи щодо інформ ційної вз емодії Міністерств юстиції Укр їни, Міністерств внутрішніх спр в Укр їни т Держ вної викон вчої служби Укр їни: Н к з Міністерств внутрішніх спр в Укр їни т Міністерств юстиції Укр їни від 08.10.2012 р. № 1480/5/868 // Офіційний вісник Укр їни. 2012 р. № 80. Ст. 3247.
18. Дешко Л.М. Конституційне пр во н звернення до міжн родних судових уст нов т міжн родних орг нів цієї: моногр фія / Л.М. Дешко. Ужгород, 2016. 486 с.
19. Конституція Укр їни від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 1996. № 30. Ст. 141.
20. Рішення Конституційного Суду Укр їни у спр ві з конституційним зверненням громадянки Сінюгіної Ірини Ів нівни щодо офіційного тлум чення положень ч стини першої ст тті 376 у вз еможв'язку зі ст ттями 151, 152, 153 Цивільного процесу льного кодексу Укр їни. Офіційний порт л Верховної Р ди Укр їни. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-11/card2#Card> (д т звернення: 14.06.2018).
21. Gurzhii A. The decision-making process in administrative cases / A.V. Gurzhii // Rocznik Administracji Publicznej. 2017. № 3. S. 387–393.
22. Про з забезпечення вимог кредиторів т реєстр цію обтяжень: З кон Укр їни від 18.11.2003 № 1255-IV // Офіційний вісник Укр їни. 2003. №52. Том 1. Ст. 2734.
23. Deshko L. The reasons and motives for national court's decision: the practice of the European Court of Human Rights and national courts / L.N. Deshko // TEISE. 2016. №99. P. 186–193.
24. Притуляк В. М. Процесу льні особливості звернення стягнення н м йно боржник // Н уквий вісник Херсонського держ вного університету. Серія "Юридичні н ук". 2014. Випуск 3. Том 1. С. 181–185.
25. Ков ль О. Звернення стягнення н житло н підст ві викон вчого н пису нот ріу с : прог лини з конод ветв т шляхи їх випр влення // Вісник Ак демії пр вових н ук Укр їни. 2013. № 1. С. 253–261.
26. Дешко Л. Основні н прямки вдоскон лення конституційно-пр вового з забезпечення пр в кожного зверт тися з з хистом своїх пр в і свобод до міжн родних судових уст нов чи до орг нів міжн родних орг нів цієї / Л. М. Дешко // Пр во і суспільство. 2016. № 4. С. 3–9.

27. Про впорядкування відносин з державної реєстрації речових прав в нерухомому майні та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Наказ Міністерства юстиції України Міністерства юстиції України від 15.12.2015 р. № 2586/5 // Офіційний вісник України. 2015 р. № 98. Ст. 3383.
28. Порядок накладення решту на цінні папери: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.1999 р. № 1774 // Офіційний вісник України. 1999. № 38. Ст. 57.
29. Гуржій А. В. Підстави адміністративної відповідальності за порушення при вилученні небезпечних, великогазових і великобаритних вантажів / А. В. Гуржій // Україна і правоохорона. 2012. № 1. С. 181–188.
30. Гуржій А. В. Проблеми встановлення суб'єкта порушень при вилученні небезпечних, великогазових і великобаритних вантажів у процесі адміністративно-правової кваліфікації / А. В. Гуржій // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки. 2012. № 1. Ч. 2. С. 111–117.
31. Про затвердження Порядку тимчасового зтримання та зберігання транспортних засобів та спеціальних машин і стоянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1102 // Офіційний вісник України. 2008. № 98. Ст. 3240.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2018

Т. А. Гуржій

Київський національний торговельно-економічний університет,
кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права
ул. Киото, 19, Київ, 02156, Україна

Е. А. Музичк

Національний університет харчових технологій,
кафедра туристичного та гостиничного бізнесу
ул. Володимирська, 68, Київ, 01601, Україна

ПРИНУДИТЕЛЬНОЕ ОБРАЩЕНИЕ ВЗЫСКАНИЙ НА ИМУЩЕСТВО ДОЛЖНИКА

Резюме

Стаття посвячена аналізу юридических та правових аспектів примудительного обращения взысканий на имущество должник. Освещены актуальные проблемы принудительного исполнения решений имущественного характера, сделан вывод об их обусловленности недостатками правового регулирования. Определено место обращения взыскания на имущество должник в системе мер принудительного исполнения решений имущественного характера. Рассмотрены особенности обращения взыскания на отдельные виды имущества. Обоснована целесообразность обязательного привлечения субъекта оценочной деятельности к оценке имущества, изымаемого в принудительном порядке.

Ключевые слов : принудительное исполнение, исполнительное производство, решение имущественного характера, должник, взыскания.

T. O. Gurzhiy

Kyiv National University of Trade and Economics,
The Department of Administrative, Financial and Information Law
Kyoto str., 19, Kyiv, 02156, Ukraine

E. O. Muzychka

Kyiv National University of Food Technologies,
The Department of Tourism and Hotel Business
Vladimirskaya str., 68, Kyiv, 01601, Ukraine

FORCED TREATMENT OF LOANS AT THE PROPERTY OF THE DEBTOR

Summary

The article is devoted to the analysis of practical and legal issues of compulsory enforcement of levies on the debtor's property. The actual problems of compulsory execution of decisions of property character are highlighted, the conclusion about their condition by lacks of legal regulation is made. Determined the place of foreclosure on the property of the debtor in the system of measures of enforcement of decisions of a property nature. The features of foreclosure treatment for certain types of property are considered. The expediency of compulsory attraction of the subject of appraisal activity to the valuation of property seized in compulsory order is grounded.

Key words: compulsory execution, enforcement proceedings, decision of property nature, debtor, recovery.